

Osobnost Huberta Ripky v materiálech Archivu bezpečnostních složek

► Radim Krupica

O Hubertu Ripkovi lze bez nadsázky říci, že figuroval u všech důležitých milníků československých dějin v první polovině dvacátého století. Období první světové války prožíval ještě jako student, ovšem prvorepublikový vývoj již pomáhal formovat coby novinář neúnavně obhajující politickou linii T. G. Masaryka a Edvarda Beneše. Mnichovské události pro něj znamenaly první odchod do exilu a zároveň otevřely cestu k jeho přibližně dekádu trvající politické kariéře. Zatímco v londýnské exilové vládě zastával post státního ministra na Ministerstvu zahraničních věcí, po válce usedl do křesla ministra zahraničního obchodu. Jakožto jeden z architektů postupu nekomunistických ministrů během únorové krize v roce 1948 poté sledoval nástup komunistické moci, jejímž spárům se mu podařilo s notnou dávkou štěstí a až na druhý pokus uniknout. Z druhého exilu se do vlasti již nevrátil. Zbývalo mu deset let života, které naplnil usilovnou prací za obnovu demokracie v Československu.

Uvedený přehled zmiňuje pouze vrcholky Ripkovy kariéry, jeho záběr byl však mnohem širší, ať už šlo o účast v bezpočtu uskupení žurnalistického či politického charakteru již v období první republiky, nebo podílení se na činnosti řady spolků a sdružení kulturního rázu. Novinařina mu také otevřela dveře k mnoha politickým špičkám, přičemž k některým z nich, především k Edvardu Benešovi, si postupně vybudoval ryze důvěrný vztah. V období druhé světové války rovněž přicházel do styku se spoustou politických osobností v celé Evropě včetně významných představitelů odboje proti nacismu. Nejinak tomu bylo v případě jeho poválečné funkce ministra zahraničního obchodu a poté během druhého exilového období, kdy se mu podařilo obnovit množství kontaktů z doby války a pochopitelně navázat řadu kontaktů nových. Když k tomu všemu uvážíme, že o důležitých politických rozhovorech si Ripka pořizoval písemné záznamy a se svými přáteli, politickými partnery či kolegy vedl bohatou korespondenci a k tomu často publikoval, je nasnadě, že za jeho života vzniklo nespočetné množství zajímavých písemností. Ty se dnes nacházejí v několika archivních institucích.

Nejvýznamnější sbírkou pramenů k jeho osobnímu a politickému životu je fond Archiv Huberta Ripky 1895–1948 (AHR), uložený v Národním archivu v Praze (NA).¹ V celkem 354 kartonech se mimo jiné nacházejí Ripkovy osobní doklady, vysvědčení, osobní korespondence a koncepty článků a studií z prvorepublikového období. Dále jsou zde například záznamy o rozhovorech se zahraničními a československými exilovými politiky z prvního exilového období, výstřižky z novin či přehledy československého a zahraničního tisku a materiály vzešlé z činnosti Ministerstva zahraničního obchodu, které Ripka po válce vedl. Základem AHR se stal fond s pořadovým číslem 1 (dr. Hubert Ripka), jenž dříve tvořil součást bývalého Studijního ústavu Ministerstva vnitra (SÚ MV).

Materiály k osobě Huberta Ripky spravuje rovněž Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, Centrum pro československá studia, Archiv Univerzity Karlovy v Praze, Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv či Archiv Kanceláře prezidenta republiky. V neposlední řadě je důležité zmínit také Archiv bezpečnostních složek (ABS), kde se k Hubertu Ripkovi nachází nemálo záznamů. Jejich přiblížení, jak již název napovídá, je hlavním cílem tohoto textu.

Na základě lustrace Huberta Ripky lze zjistit, že je evidován k přibližně šesti desítkám archivních jednotek uložených v celkem třinácti fondech či sbírkách napříč všemi archivními odděleními ABS. Jednoznačně nejvíce položek připadá na 2. oddělení, resp. fondy bývalého SÚ MV.² Zde mezi ostatními početně dominuje fond *Odbor politického zpravodajství MV (2M)*, čítající 27 položek, významněji zastoupeny jsou rovněž fondy *Ústředna Státní bezpečnosti (305)* s 9 a *Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302)* se 6 signaturami. Zbýlé signatury patří do fondů *Velitelství Státní bezpečnosti (310)*, *Vytříděné spisy sekretariátu ministra vnitra (319)*, *Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD (52)*, *Sbírka různých písemností (S)* a *Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV (Z)*. Do materiálů 1. oddělení spadá svazek ze sbírky

1 ŠŤOVIČEK, Ivan. Archiv Huberta Ripky. AHR (bývalý fond SÚ MV č. 1 a fond SÚA Ripka Hubert, Doc. Dr.) 1895–1948 (1950). Inventář. Praha 2009.

2 V tzv. Studijním ústavu MV byly původně shromážděny písemnosti kořistného původu, případně agenda kolaborantských organizací, výsledky poválečných retribučních šetření a další. Od počátku 60. let sem byly předávány také organicky vzniklé fondy útvarů MV, který byly považovány za zvláště důležité. V průběhu 60. let se ze SÚMV stal uzavřený soubor písemností pokrývající období přibližně 1945–1953 s možnými přesahy pro služební potřeby vnitra. Fondy SÚ MV byly následně uloženy v Archivu federálního ministerstva vnitra (do r. 1992) a poté Archivu MV. Dnes jsou dislokovány v různých institucích archivní sítě ČR. Podrobněji viz Frolík, Jan. Osud fondů Studijního ústavu MV. *Archivní časopis*. 1998, roč. 48, č. 1, s. 4–17. K fondům bývalého SÚMV, které dnes spravuje ABS, viz <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-a/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-a-popis-fondu/>.

*Taktické svazky (T)*³ a několik záznamů ve svazcích ze sbírky *Objektové svazky (OB)*.⁴ 4. oddělení je zastoupeno dvěma objektovými svazky z fondu *Hlavní správa rozvědky SNB – svazky (I. S – svazky)*⁵ a jedním osobním svazkem z fondu *Zpravodajská správa Generálního štábu Československé lidové armády – svazky (ZS/GŠ – svazky)*.⁶ Na 3. oddělení připadá pouze inventární jednotka z fondu *Sekretariát ministra vnitra (A 2/1)*.

Toto rozdělení ovšem nezohledňuje materiály, které obsahují záznamy o Hubertu Ripkovi, ale neprocházejí lustračním systémem, čili jmenovaný k těmto jednotkám nebyl evidován. Jedná se zejména o archiválie, na které odkazují zmínky v signaturách vzešlých z lustrace, případně se jeho jméno dále objevuje v materiálech vedených na osoby, jež s ním často přicházely do kontaktu. Tímto způsobem lze dohledat záznamy v několika vyšetřovacích spisech StB (1. oddělení) a některé další svazky I. správy a ZS GŠ (4. oddělení). Další signatury je možné dohledat díky pomocným databázím k fondům bývalého SÚMV, mimo již zmíněné se jedná o fondy *Zemský odbor bezpečnosti Praha (300)* a *Různé německé bezpečnostní složky (135)*. Na některé zmínky lze narazit zcela náhodou, jako je tomu u jednoho personálního spisu příslušníka MV (3. oddělení), jehož otec se stýkal s rodinou Huberta Ripky. Dá se očekávat, že vzhledem k povaze činnosti ústřední postavy tohoto příspěvku se takových dosud neobjevených zmínek nachází v materiálech ABS více.

Po obsahové stránce je nasnadě, že drtivá většina archiválií k Hubertu Ripkovi pochází z činnosti komunistické straně nakloněných bezpečnostních složek po druhé světové válce a pochopitelně dále po únoru 1948. Množství materiálů

- 3 Taktický svazek je souborem různorodých dokumentů, tzv. volného materiálu, který StB typově nepřifadila k žádné ze základních kategorií svazkové agendy. Podrobněji viz sbírka *Taktické svazky*. In: *Archiv bezpečnostních složek* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-k/sbirka-takticke-svazky>.
- 4 Objektový svazek je souborem písemností a dalších archiválií, které se vztahují ke sledování určitého objektu, o který se StB zajímala. Podrobněji viz sbírka *Objektové svazky*. In: *Archiv bezpečnostních složek* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-k/sbirka-objektive-svazky>.
- 5 Fond spravuje operativní svazky vedené v evidenci I. správy SNB (Hlavní správa rozvědky). Podrobněji viz fond *Hlavní správa rozvědky SNB – svazky*. In: *Archiv bezpečnostních složek* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-k/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-kl>.
- 6 Fond zahrnuje operativní svazky vedené v evidenci ZS GŠ – osobní, spolupracovníků, zájmových a prověřovaných osob a další. Podrobněji viz fond *Zpravodajská správa GŠ...* In: *Archiv bezpečnostních složek* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/pruvodce-po-fondech-a-sbirkach-k/fond-zpravodajska-sprava-generalniho-stabu-ceskoslovenske-lidove-armady-operativni-svazky>.

nashromážděných k Ripkovi jen dokazuje, jak silného nepřítele v něm komunisté viděli, a kolik energie tudíž věnovali získávání informací o každém jeho kroku jak v politickém, tak v osobním životě. Stěžejní část archivního souboru tak tvoří agenturní zprávy pořízené především v poválečném období pojednávající nejen o událostech z doby jejich vzniku, ale i z prvního exilu. Jedná se hlavně o záznamy jeho poválečných veřejných projevů, na které se zpravidla dostavil někdo z komunistického prostředí, aby kromě samotného projevu zaznamenal také reakce publika. Přítomny jsou záznamy o poradách národních socialistů a telefonních odposleších či zachycená korespondence, jakož i podrobné charakteristiky osob z Ripkova okolí, ať už se jednalo o špičky Ministerstva zahraničního obchodu či strany národních socialistů, nebo o rodinné příslušníky či jiné blízké.

Z hlediska množství záznamů o Hubertu Ripkovi je důležité zmínit především svazek **arch. č. T-1628 MV** z fondu *Taktické svazky*. Archivní jednotka obsahuje 280 listů, z nichž se Ripky týká přibližně polovina. Většina těchto záznamů spadá do období po únoru 1948. Věnují se zejména jeho útěku z Československa, resp. období po 19. březnu 1948, kdy odešel ze své vily v pražské Bubenči, kterou záhy opustila také jeho žena se syny. Z dokumentů se lze následně dozvědět podrobnosti o domovní prohlídce, zabavování rodinného majetku a pochopitelně pátrání po jeho osobě. To, kromě zostřené dohledu na hranicích, zahrnovalo hlavně výslechy řady osob z Ripkova nejbližšího okolí, ať už se jednalo o jeho řidiče a hospodyně, nebo o bývalé spolupracovníky, kteří ještě donedávna sloužili v jím vedeném rezortu Ministerstva zahraničního obchodu (MZO). Za všechny lze uvést například Prokopa Voskovce, bratra herce Jiřího. Výslechům samozřejmě neuniklo ani Ripkovo široké příbuzenstvo. Po nezdařeném prvním pokusu o útěk, který se měl uskutečnit 21. března 1948 spolu s Msgre. Janem Šrámkem a Msgre. Františkem Hálou v prostoru rakovnického aeroklubu, se Oblastní úřadovna StB v Praze, jež měla pátrání na starosti, zaměřila na stopy vedoucí od místa plánovaného odletu. Poněkud úsměvně poté působila snaha započatá 29. dubna 1948 zajistit okolí britského velvyslanectví, na jehož půdě se měl Ripka dle částečně ověřené zprávy skrývat. Ve skutečnosti však již od 26. dubna dlel v zahraničí.⁷ Poté následuje až zpráva ze srpna 1948 mapující počátky jeho exilové činnosti.

Další záznamy se datují do první poloviny padesátých let a vypovídají mimo jiné o Ripkových údajných kontaktech s osobami žijícími v Československu či nějakým způsobem napojenými na jeho exilové spolupracovníky, což mělo zpravidla za následek prověřování jak dotčených osob, tak Ripkových příbuzných. Takovéto prověrce neušel například Vilém Pruner, herec z prvorepublikové a protektorátní éry, jenž se

7 PAVLÁT, David. *Novinář a politik Hubert Ripka. Člověk, který nemlčel*. Praha: Academia, 2018, s. 284.

zapsal do povědomí diváků zejména rolí Pošusty z filmu *Cesta do hlubin študákovy duše*. Toho času pracoval jako dělník v národním podniku Posista. Bezpečnostní složky komunistického státu, zejména Hlavní správa rozvědky, pochopitelně zachycovaly Ripkovy projevy politické činnosti v zahraničí. V záznamech lze pozorovat neskrývanou radost nad každým jeho dílčím neúspěchem. Obdobně vyznívá i zpráva o jeho vyšetřování v USA v éře mccarthismu. Časově nejzazší dokumenty se věnují reflexi Ripkovy smrti v západním tisku.

Taktický svazek obsahuje i některé záznamy z období před rokem 1948 pocházející zejména z poválečné éry, kdy byli exponenti nekomunistických stran pod drobnohledem komunisty ovládaných bezpečnostních složek. Některé „průřezové“ charakteristiky Ripky zasahují ještě do doby první republiky, pojednávají o jeho činnosti z prvního exilového období a nakonec působení v čele Ministerstva zahraničního obchodu. Nejstarším dokumentem ve svazku je francouzsky psaný dopis, jež psal Ripka z pozice redaktora Lidových noviny roku 1936.

Signatura 310-74-2 z fondu *Velitelství Státní bezpečnosti (310)* obsahuje záznamy vztahující se takřka výhradně k Ripkovi a představuje významný pramen jednak k období 1945–1948, jednak k exilové činnosti především v průběhu roku 1949. Najdeme zde rovněž jeho stručný životopis sloužící pravděpodobně pro potřeby voleb v roce 1946. Ten je doplněn o poznatky k jeho kontaktům a nejbližšímu okolí, které dle dikce pocházejí na rozdíl od životopisu již jednoznačně z komunistického prostředí. Z materiálů poválečné doby se zde nacházejí Ripkovy projevy před volbami roku 1946 i z pozdější předúnorové éry, záznamy z důvěrných porad národních socialistů či záznamy o jeho údajných finančních machinacích z období prvního exilu. Z některých zpráv přímo vyplývá, že jejich autor se na tu či onu akci dostavil z pověření KSČ. Jako příklad lze uvést záznam z počátku roku 1947, kde pisatel hned na úvod zmiňuje, že na základě „vysloveného přání“ udržuje „potřebné styky s posl. Dečím“. Jednalo se o národněsocialistického poslance Bohuslava Dečího, přičemž hlavním cílem autora záznamu bylo navázat kontakt s Ripkou. Setkat s ním se mu podařilo při honu v Dobřenicích, kde se dle záznamu dále objevili gen. Píka, poslanec za ČSNS Dečí a Ulrych a také „pres. šéf Werich z MZO“. „Werichem“ autor patrně myslel zmíněného prezidiálního šéfa MZO Prokopa Voskovce. Dnes už se nejspíše nedozvíme, zda se mu popletla příjmení známé komické dvojice, či byla na vině neznalost, nebo dokonce – ale to se jeví jako nejméně pravděpodobné – šlo o poněkud svérázný druh humoru.

Materiály spadající do období po únoru 1948 se týkají téměř výhradně Ripkových politických zpráv a dopisů s pokyny zasílaných v průběhu roku 1949 ze zahraničí představitelům protikomunistického odboje v ČSR. Dopisy byly zachyceny československou bezpečností, některé ve formě fotokopií, a předkládány špičkám komunistického vedení státu. Jeden takový z března uvedeného roku zaslal

Jindřich Veselý⁸ prezidentu Gottwaldovi s prosbou, aby se o obsahu dopisu nikdo nedozvěděl a nedošlo tak ke zmaření cesty, kterou se do rukou StB dostal. Kromě Gottwalda směl dopis vidět už jen Rudolf Slánský jakožto generální tajemník KSČ a Václav Nosek coby ministr vnitra.

Materiál bohatý na záznamy k Hubertu Ripkovi obsahuje rovněž **signatura 300-77-1** z fondu **Zemský odbor bezpečnosti Praha (300)**. Mezi jinými se jedná o seznam jím vedené korespondence zejména po druhé světové válce pocházející z osobního archivu, jež po jeho útěku převzalo Ministerstvo vnitra. Některé dopisy jsou psány anglicky, kdy Ripka coby ministr zahraničního obchodu komunikoval s Laurencem Steinhardtem, tehdejším velvyslancem USA v Praze, případně s úředníky americké okupační zóny v Německu, ohledně obchodních styků. Je zde také žádost z Vysoké školy politické a sociální v Praze z poloviny roku 1948 o vydání zabavené knihovny Huberta Ripky a prof. Otakara Machotky, jenž po únorovém převratu také odešel do exilu. Rovněž o Ripkovy dva osobní vozy a další konfiskáty panoval značný zájem, což dokládá rozsáhlá korespondence různých úřadů, resp. „zájemců“. V signatuře lze dále nalézt několik záznamů o pátrání po Ripkovi v době, kdy se ještě zdržoval na území ČSR. V neposlední řadě jsou zde také záznamy o jeho veřejných politických projevech ještě těsně před vyvrcholením únorové krize a spousta intervencí k němu jakožto ministři ohledně postupu znárodnování.

Rozsahem nevelká, pouhých čtrnáct listů čítající, **signatura Z-6-268** z fondu **Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV (Z)** je v podstatě obsáhlým Ripkovým životopisem. Po stručných osobních údajích a meziválečné novinářské kariéře je zde podrobněji rozepsána činnost za druhé světové války a poválečné působení v ČSR a nejvíce prostoru vyplňuje období po útěku v roce 1948 přibližně do konce roku následujícího. Jedná se o kompilaci agenturních zpráv, protokolárních výpovědí nejrůznějších osob, případně dalších záznamů. Pod každou dílčí zprávou jsou uvedeny její zdroje, resp. čísla záznamů odkazující pravděpodobně na čísla svazků, popř. čísla jednací. V některých případech je jako pramen zprávy uvedena dodnes platná podoba signatury některého z fondů SÚMV. Netřeba dodávat, že celý elaborát se nese ve značně negativním duchu s co největším důrazem na Ripkovy projevy „reakcionářství“.

Naopak nejrozsáhlejší archivní jednotkou, jež se téměř výhradně věnuje ústřední postavě tohoto textu, je objektový svazek I. správy **reg. č. 12281 I. S** z fondu **Hlavní**

8 Tehdejší přednosta odboru BA – Velitelství StB.

správa rozvědky SNB – svazky (I. S – svazky). Svazek sestává v drtivé většině z ručně psaných agenturních zpráv o Ripkově činnosti po útěku z ČSR, přičemž časově pokrývá období více než dvou let do července 1950. První zpráva pochází už z počátku března 1948, kdy Ripka ještě oficiálně pobýval v Československu. Rozebírá se v ní údajná úmluva pocházející ještě z londýnského exilu, dle které měl Edvard Beneš jako svého potenciálního nástupce určit právě Ripku. O úmluvě prý vědělo několik osob, například Josef David a Jaroslav Stránský, pováleční poslanci za národní socialisty, či Bohumil Laušman, poslanec za sociální demokracii, a rovněž někteří angličtí politici. Proto prý také když v ČSR vypukla únorová krize, v amerických, britských a francouzských kruzích panovala největší starost právě o Ripku, a to přesto, že jej široká veřejnost prakticky neznala a popularitou a mezinárodním významem se rozhodně nemohl rovnat například Janu Masarykovi. Neznámý autor agenturní zprávy k tomu dodal, že eventuální Ripkův pobyt v cizině pokládá za velmi nebezpečný. Vedle toho se údajně začaly v západních denících množit spekulace o jeho útěku. Jiná zpráva, k 20. březnu 1948, tedy den poté, co opustil svou vilu, hovoří o přesvědčení francouzské zpravodajské služby, že dotyčný má možnost kdykoliv opustit Československo.

V podobném duchu pokračuje zpráva z 10. dubna 1948, kdy údajně francouzská zpravodajská služba tvrdila, že je ve spojení s Ripkou, který uprchl a čeká na vhodnou příležitost k překročení hranic. Zmiňuje i původní plán útěku se Šrámkem a Hálou. Některé francouzské politické kruhy podle zprávy považovaly Ripkovu přítomnost ve Francii za nezbytnou pro organizaci tamní československé politické emigrace. Z toho důvodů prý bylo do jeho útěku zainteresováno hned několik západních zpravodajských služeb, z nichž některé pokládaly Ripkův případ za otázku vlastní prestiže. Dle zprávy z 5. května 1948 prohlásil Rudolf Margolius⁹ během návštěvy Paříže, podniknuté s novým ministrem zahraničního obchodu Antonínem Gregorem, že československé orgány měly o Ripkovi povědomí ještě 27. dubna, kdy se teprve ztratil po návštěvě zubaře. Nevěrohodnost tohoto tvrzení ještě více podkopává dodatek, že prý měl stále k dispozici svoji vilu a auto a „vztah k němu byl prý relativně velmi dobrý“. V téže zprávě se dále objevují spekulace ohledně Ripkova aktuálního pobytu. Podle některých zdrojů se měl nacházet v Curychu za účelem vyřizování finančních záležitostí, rovněž údajně projížděl Frankfurtem a pak zamířil do Švýcarska. Vyskytla se i informace, že prozatím vyčkává v Baden-Badenu.

Další zprávy se datují až k průběhu června 1948, kdy už Ripka sice dlel v bezpečí Paříže, nikoliv však jeho rodina.¹⁰ Zprávy o jeho osudu se opět poněkud různily. Podle některých získal ubytování nedaleko Paříže, zatímco jeho rodina stále ještě pobývala v ČSR, z čehož byl značně deprimován. Kvůli tomu také prozatím

9 Rudolf Margolius vykonával v letech 1949–1952 funkci náměstka ministra zahraničního obchodu. V roce 1952 byl popraven v procesu s Rudolfem Slánským.

10 Manželce Noémi s dětmi se podařilo dostat do Paříže až počátkem července 1948. Srov. PAVLÁT, David, ref. 7, s. 287.

zachovával inkognito a vyhýbal se jakékoliv politické akci. Dle jiného pramene přebýval u Paříže již s rodinou a politicky se neprojevoval z důvodu zklamání a v očekávání rozkolu v emigraci. Někteří zahraniční pozorovatelé prý soudili, že Ripka je politicky nebo hospodářsky zkompromitován a čeká, až vypukne válka, aby se mohl postavit do čela zahraniční akce. V mezičase prý psal knihu o únorových událostech. Až v záznamu z konce července 1948 se hovoří o jeho vystoupení z anonymity někdy během druhé poloviny července poté, co se shledal s rodinou. Do té doby měl pro změnu pobývat na zámečku jednoho ze svých přátel. Další zprávy upřesnily, že se jednalo o Fontainebleau a že k jeho prvnímu veřejnému vystoupení došlo v týdnu mezi 11. a 18. červencem 1948. Poté mu švagr Max Schlochow poskytl byt v Paříži.

Následující zprávy se již téměř výhradně věnují Ripkově zahraniční politické činnosti. K tomuto účelu mu bývalý generální konzul v Paříži František Ševčík, jenž na svůj úřad rezignoval, propůjčil dvě místnosti ze svého bytu. Zde měl Ripka zhruba od poloviny července denně úřadovat a přijímat návštěvy. Objevují se zmínky, že na počátku svých aktivit měl výrazně omezené finanční prostředky. Několik tisíc dolarů mu z USA poslal dr. Ján Papánek, ještě do března 1948 československý velvyslanec u OSN v New Yorku. Další prostředky, jež měl údajně získávat z předúnorových machinací, vázly prý v různých, hlavně švýcarských bankách, jelikož jejich výběr byl vázán podpisem více osob či zvláštním zmocněním.

Ripka si prý záhy vyhodnotil, že centrem své zahraniční politické akce učiní Paříž, kde měl nejlepší předpoklady úspěšně zakotvit. Politicky mu v tomto směru prospěla změna na pozici francouzského ministerského předsedy, kterým se stal André Marie, jenž strávil část války v koncentračním táboře spolu s Petrem Zenklem, kde se spřátelili. Premiérský post ovšem držel pouze do začátku září. Ripka po příjezdu rovněž zjistil, že československá politická emigrace je v rozkladu, co se týče dalšího směřování i třeba v postoji vůči Edvardu Benešovi. O jeho prvním veřejném vystoupení měla kromě změny francouzského premiéra rozhodnout skutečnost, že při všesokolském sletu v roce 1948 davy provolávaly slávu právě Benešovi. Tím údajně Ripka legitimizoval svoje postavení jako hlavní organizátor zahraniční politické akce, jelikož Benešovi vždy a za všech okolností zachoval věrnost.

Jedním z jeho prvních kroků bylo svolání porady asi dvaceti bývalých československých diplomatických zástupců, kteří po únorových událostech rezignovali na svůj post a nyní se nacházeli v Paříži. Na této poradě měl Ripka převzít řízení záležitostí týkajících se navazování mezinárodních spojení v emigraci. Z tohoto titulu rovněž požádal o slyšení u nového francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana. Porady bývalých diplomatických zástupců se za Ripkova předsednictví měly nyní konat pravidelně s přizváním bývalých diplomatů, kteří momentálně dleli v Anglii. Co se týče vztahu ke své „domovské“ straně národních socialistů, alespoň zpočátku hodlal vystupovat nadstranicky. Tím šel údajně ve stopách Edvarda Beneše jakožto svého politického vzoru.

Významným počinem se stalo vydávání periodika Svobodný zítřek v Paříži, v čemž hrál Ripka jednu z ústředních rolí. Navzdory předchozím zprávám pojednávajícím o jeho finančních těžkostech prý pomohl dotovat vydání prvního čísla částkou 250 000 franků. Na obnovení listu v zahraničí se měl dohodnout na konci července 1948 s Luďkem Stránským, bývalým šéfredaktorem Svobodného zítřku ještě v předúnorovém Československu. Dále se měl Ripka zaručit, že u ministerského předsedy André Marieho vymůže příslušné povolení k vydávání listu a přidělení papíru. Pouze si vymínil, že do listu bude přispívat svými zahraničněpolitickými úvahami.

Ripka prý také projevil snahu o stmelení československého exilu pod svým vedením, a to ještě před zářijovým zasedáním OSN v Paříži. V těchto úmyslech mu ovšem příliš nehrála do not nejistá pozice francouzské vlády, kdy se především obával nástupu Charlese de Gaulla a jeho přívrženců. Z toho důvodu se pokoušel dohodnout s de Gaullem schůzku, avšak neúspěšně. Podařilo se mu však navázat kontakt s tehdy mladým poslancem François Mitterandem, budoucím francouzským prezidentem. V jedné ze zpráv ze září 1948 se také hovoří o nespokojenosti části československého pařížského exilu s Ripkovým vystupováním, jež se často jevilo až příliš samostatné. Ve spoustě otázek prý překračoval zmocnění, jehož se mu dostalo pouze morálně, nikoliv však prakticky.

Do konce roku 1948 je zpráv, které by se významným způsobem dotýkaly Hu-bera Ripky, poněkud méně. V lednu 1949 se měl přesunout do USA, kde získal profesorské místo na univerzitě v San Francisku. V té době také vrcholilo jednání o ustavení Rady svobodného Československa, o čemž pojednává rozsáhlá zpráva z počátku června 1949 po Ripkově návratu do Paříže. Krátce poté svolal schůzi předsednictva ČSNS v Paříži, kde poreferoval o všech peripetiích, které provázely jednání o ustavení Rady i o nahlížení na mezinárodně politickou situaci v USA. Rozbory mezinárodní situace i případné riziko dalšího světového válečného konfliktu spolu s vnitrostranickými půtkami národních socialistů vyplňují i několik následujících zpráv z průběhu roku 1949. Mimoto se zde nachází zmínka o Ripkově cestě do Itálie v polovině roku 1949, jejímž cílem měla být snaha o zlepšení situace tamních československých emigrantů. Srpnová zpráva následně hovoří o tom, že byl špatně přijat v uprchlickém táboře v Bagnoli. V první polovině července 1949 se zúčastnil vzpomínkové akce na počest popraveného generála Heliodora Píky, kterou organizoval gen. Louis-Eugene Faucher, někdejší velitel Francouzské vojenské mise v ČSR.

Ve zbytku svazku se k Ripkovi objevují už pouze drobné zmínky, přičemž časově poslední je zpráva z počátku července 1950 v souvislosti s Americkým výborem pro sjednocenou Evropu (American Committee on United Europe, ACUE). Poněkud delší pojednání o tomto svazku zapříčinila skutečnost, že jde o mimořádně obsáhlý informační zdroj o začátcích poúnorové exilové činnosti jmenovaného. Popisované události mají v případě odhlédnutí od ideového podtextu reálný základ a shodují se s informacemi v literatuře. Archivní jednotka se bohužel dochovala pouze na mikrofiších,

přičemž některé záznamy jsou velmi obtížně čitelné. Paradoxně se jedná hlavně o záznamy tištěné, zatímco v ručně psaných agenturních zprávách lze číst poměrně snadno. Celý svazek je především dokladem toho, jak podrobně měla československá bezpečnost zmapovánu Ripkovu zahraniční činnost. Jako ilustrativní příklad dokonale poslouží záznam o schůzi předsednictva národních socialistů v Paříži konané 16. května 1949, na které Ripka závěrem prohlásil, že jeho proslov je nanejvýš důvěrný a v případě, že o něm bude některý z přítomných funkcionářů někde mluvit, vyvodí z toho důsledky. Uvedený agenturní záznam nese datum 2. června 1949.

Tematicky na tuto jednotku navazuje další objektový svazek I. správy **reg. č. 10003 I. S.**, který kompletně pojednává o Radě svobodného Československa (RSČ) v USA. Jeden z jeho podsvazků, konkrétně **reg. č. 10003/316 I. S.**, obsahuje plán na kompromitaci Huberta Ripky v zahraničí. V návrhu na akci s krycím názvem CHYTRÁK se popisuje, jak již někdy na přelomu let 1953 a 1954 provedli příslušníci I. správy MV operativní kombinaci přes západoněmecký emigrantský časopis Bohemie. Tato akce měla údajně podstatný vliv na prohloubení kompromitace Ripky v zahraničí a v konečném důsledku vedla k vyšetřování jeho osoby před senátním podvýborem pro neamerickou činnost. Akce CHYTRÁK počítala s dalším prohlubováním Ripkovy kompromitace prostřednictvím jeho styků s komunistickými představiteli za války, jeho účasti při uzavírání československo-sovětské smlouvy o poválečné spolupráci či novinových článků, kde se vyslovoval ve prospěch spojení se SSSR. Cílem bylo vytvořit u něj takovou situaci, která by v konečném důsledku vedla k jeho návratu do Československa. Podle poznámky z roku 1980 návrh nakonec nebyl schválen.

Hlavní svazek **reg. č. 10003 I. S.**, jak již bylo řečeno, se týká především RSČ, a tudíž obsahuje spoustu zmínek o Ripkovi, jenž Radu spoluzakládal. V podstatě se jedná o přehledku nekonečné řady sporů a krizí provázejících vývoj RSČ, kterých byl jmenovaný častým aktérem. Padnou zde i zmínky o detailech vyšetřování z éry mccarthismu, což vedlo k útokům na Ripku ze strany různých exilových skupin, které jej označovaly jako spolupracovníka komunistů. Vyšetřování bylo nakonec zastaveno, údajně kvůli riziku diskreditace československého exilu a následného ochromení jeho vlivu v ČSR. Svazek doplňuje několik Ripkových osobních charakteristik a popis jeho politické činnosti až do roku 1957, tedy do doby krátce před jeho smrtí.

Zvláštní pozornost zasluhuje **signatura 310-73-33** z fondu *Velitelství Státní bezpečnosti (310)*. Začíná záznamem z ledna 1951, podle kterého dal tehdejší zástupce velitele StB Ivo Milén pokyn k vypracování zprávy o činnosti a vztazích Huberta Ripky dle materiálů z tzv. Ripkova archivu uloženého v tehdejšímu Studijním ústavu. Zkoumat se měly jeho vztahy k vedoucím činitelům KSČ, jakož i nekomunistických

stran po roce 1945 a k vedoucím osobnostem československého hospodářského života. V záznamu se konstatuje, že v archivu chybí jeho nejdůležitější část, vztahující se ke zpravodajsko-politické činnosti Ripky, a také osobní korespondence. Zbylý obsah archivu údajně ukazoval na skutečnost, že Ripka svou činnost během prvního exilového období a poté po roce 1945 zaměřil na vybudování postavení, které by mu umožnilo stát se vedoucí politickou osobností v Československu. Z toho důvodu si vytvářel značně rozsáhlý politický archiv. Zbytek signatury tvoří v drtivé většině ručně psané záznamy o Ripkově korespondenci s několika desítkami osob během války i po ní. Dá se předpokládat, že vyhodnocované písemnosti dnes tvoří součást fondu AHR v Národním archivu.

Hned několik archivních jednotek, mimo již výše uvedené zmínky, pojednává o Ripkově útěku po únoru 1948, případně o pátrání po jeho osobě či spekulacích o jeho aktuálním pobytu. **Signatura 305-365-3** z fondu *Ústředna Státní bezpečnosti (305)* se primárně věnuje dvojici Šrámek a Hála od jejich zmizení přes pokus o útěk až po zatčení a následnou internaci. Vzhledem ke společnému pokusu o útěk se zde objevuje rovněž množství záznamů o době bezprostředně následující po Ripkově definitivním odchodu z jeho vily. Poměrně zajímavá jsou svědectví osob, které s bývalým ministrem trávily poslední chvíle jeho volného pohybu na československé půdě, tedy služební hlášení štábního strážmistra Viléma Huřtáka, jenž Ripku střežil, a výpověď Ferdinanda Brožka, Ripkova šoféra. Výslechové protokoly Šrámka a Hály pro změnu osvětlují některé detaily před nezdařeným pokusem o útěk.

V **signatuře 305-60-1** z téhož fondu najdeme závěrečnou zprávu k trestnímu oznámení k případu Karel Kornel a spol., přičemž uvedený působil jako právní zastupce Msgr. Šrámka a podílel se na zařízení odchodu obou bývalých ministrů za hranice. V návaznosti na předchozí signaturu jsou zde uvedeny některé okolnosti, které následovaly poté, co letadlo, které mělo na letišti rakovnického aeroklubu nabrat jak Šrámka a Hálu, tak i Ripku, nakonec nepřistálo. Ze svědeckých výpovědí se lze dozvědět o Ripkově odchodu z prostoru letiště a cestě vlakem do Dejvic.

Z fondu *Okresní správa Sboru národní bezpečnosti – oddělení Státní bezpečnosti Rakovník (B 1_12)* pochází nepřilíh obsáhlá **inventurní jednotka 29**, která se však kompletně věnuje pátrání po Hubertu Ripkovi a dále také Janu Šrámkovi a Františku Hálovi. První záznam se datuje k 20. březnu 1948, tedy den po Ripkově odchodu z domu. Rovněž zde se nachází podrobný popis neúspěšného pokusu o odlet z rakovnického letiště a následné dopadení Šrámka a Hály se současným pokračováním pátrání po Ripkovi. Razie se měly zaměřit především na okresy Rakovník, Podbořany, Louny, Rokycany, Slaný, Beroun, Kralovice a Kladno. V této době ještě pracovaly bezpečnostní složky s informací, že se Ripka pokusil o útěk společně se svojí manželkou a dětmi. Jejich cesty se přitom na několik měsíců rozdělily již 19. března po odchodu z vily.

Svazek arch. č. OS-28226 ZSGŠ z fondu *Zpravodajská správa Generálního štábu Československé lidové armády – svazky (ZS/GŠ – svazky)* se věnuje spekulacím o Ripkově aktuálním pobytu. Podle agenturního záznamu z 22. dubna 1948 se již nacházel ve Švýcarsku, konkrétně v Curychu. Tou dobou však pravděpodobně ještě dlel v ČSR a jeho skutečný úspěšný odlet proběhl až o pár dní později. V pozdějších záznamech jsou vylíčeny okolnosti Ripkova odpoutání se od svého strážce v den, kdy opustil svoji vilu. Mělo se tak stát díky průchozímu domu na Václavském náměstí se dvěma východy. Tak také dotyčný událost popsal ve svých pamětech na toto období.¹¹ Tato verze se však poněkud odlišuje od zmíněného svědectví Viléma Huřtáka, jenž měl střežení Ripky na starosti. Zbylé zprávy se již týkají zahraničního pobytu jmenovaného nejdříve inkognito a posléze počátkům jeho politické činnosti. Informace víceméně korespondují s těmi v již uvedeném svazku I. správy reg. č. 12281 I. S.

V Archivu bezpečnostních složek se dále nachází několik signatur, které se sice primárně zaměřují na jinou tematiku, avšak zároveň obsahují několik zajímavých zmínek též o Ripkovi. **Sign. 305-739-3** z fondu *Ústředna Státní bezpečnosti (305)* kompletně pojednává o Romanu Jakobsonovi, profesoru slavistiky na Masarykově univerzitě v Brně v meziválečném období. S Ripkou jej pojila mimo jiné úzká spolupráce za války, kdy Jakobson působil v rámci jeho zpravodajské sítě jako informátor pro Norsko. Dle záznamů v signatuře byl Jakobson v podezření ze spolupráce s americkou zpravodajskou službou a jako takový v roce 1957 dvakrát navštívil Československo, kde se setkal s řadou československých významných kulturních osobností. Právě díky úzkým kontaktům nejen za války, ale i v meziválečném období a rovněž po roce 1948 v zahraničí zde nalezneme spoustu zmínek o Ripkovi. Ze stejného fondu jako předchozí pocházejí dvě částečně na sebe navazující **signatury 305-375-1** a **305-627-6**. Prvně uvedená obsahuje trestní oznámení na Ripku a dalších šestnáct osob, které stály u zrodu exilového periodika Svobodný zítřek. Ve druhé signatuře se nachází obžaloba na tytéž osoby, kde je navíc připojen výčet Ripkových „velezrádných“ exilových aktivit přibližně do března 1949.

V neposlední řadě se Ripkovo jméno promítá do výpovědí nejrůznějších osob vyslýchaných bezpečnostními složkami jak po roce 1945, tak po únoru 1948. Tak se lze například z výslechového protokolu Antonína Langpaula, jenž čelil trestnímu oznámení v rámci mimořádných lidových soudů, z listopadu 1946 dozvědět o údajném Ripkově pochybení při opouštění Francie po její kapitulaci v roce 1940. V kanceláři Československé legace v Paříži, kterou Ripka vedl, padl do rukou nacistů rozsáhlý materiál, který následně vystavil represím množství osob zapojených

11 RIPKA, Hubert. *Únorová tragédie. Svědectví přímého účastníka*. Brno, Atlantis, 1995, s. 278.

v protektorátu do odboje.¹² Langpaulovy výpovědi lze dohledat v **signaturách 305-534-5 a 305-75-7** z fondu **Ústředna Státní bezpečnosti (305)**. Poznatky k Ripkovi, především z předúnorového období, lze vyčíst též z výpovědi Heliodora Píky v **signatuře 302-37-1** z fondu **Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302)**. Mnohem delší období Ripkova života, přibližně od dvacátých let až po poválečné období, ale také s mnohem výraznějším ideologickým zabarvením zachycuje výpověď bývalého vyslance Jaromíra Kopeckého. Nachází se v **sign. 302-96-1**, patřící do stejného fondu jako předchozí položka.

Další výslechové protokoly se zmínkami o Hubertu Ripkovi je možné dohledat ve vyšetřovacích spisech StB. Na prvním místě je nutno uvést spisy **arch. č. V-5621 MV a arch. č. V-6301 MV**, týkající se poúnorových procesů s bývalými národními socialisty „Vladimír Krajina a spol.“, resp. „Milada Horáková a spol.“. Vyšetřovací spisy **arch. č. V-6343 MV a arch. č. V-3476 MV** se týkají osob, kterým se podařilo po únoru 1948 dostat na Západ, kde se dostali do přímého či nepřímého kontaktu s Ripkou. Poté co se jako kurýři západních zpravodajských služeb dostali zpět do Československa, byli zadrženi.

Zbývající archivní jednotky se již dotýkají osobnosti Huberta Ripky pouze okrajově. V úvodu padlo, že nejpočetněji je zastoupen fond **Odbor politického zpravodajství MV (2M)**. Drtivá většina signatur z toho fondu zpravidla obsahuje pouze drobné zmínky o bývalém ministru, z nichž mnohé jsou již obsaženy v jiných jednotkách. Lze však uvést alespoň dva příklady. V **signatuře 2M:11638** se píše o sporech Ripky s Wenzelem Jakschem, předválečným poslancem za německé sociální demokraty, ohledně poválečného vysídlení německého obyvatelstva z Československa. Jaksch ve své anglicky psané brožuře vydané v červenci 1945, jejíž výtisk je součástí signatury, srovnává Ripkovy výroky stran sudetoněmeckého obyvatelstva. Ve svých vzpomínkách na události okolo mnichovské dohody tvrdil, že většina německého obyvatelstva v ČSR nesympatizovala s Hitlerem a uposlechla mobilizační rozkaz.¹³ Po válce však Ripka prohlásil, že lze důvěřovat 800 000 – 1 000 000 Němců, což znamenalo, že více než dva miliony německého obyvatelstva měly být odsunuty. Toto téma se po válce paradoxně dotklo Ripky i osobně, když byli ze svého bytu v Ústí nad Labem vystěhováni Ludvík Ripka s manželkou, vzdálení příbuzní německé národnosti. Hubert Ripka v jejich prospěch intervenoval dopisem u tamního místního národního výboru, kde deklaroval nezávadný postoj obou během protektorátního období. Intervenční dopisy tvoří součást **signatury 2M:12021**.

12 Srovnej k tomu zprávu Huberta Ripky Edvardu Benešovi o odjezdu z Francie do Spojeného království, viz ŠTOVÍČEK, Ivan; HUBENÝ, David (eds.). *S projevem nejhlubší úcty. Dopisy, zprávy a depeše Huberta Ripky Edvardu Benešovi (1922–1948)*. Praha: Národní archiv, 2018, dok. č. 98, s. 346–350.

13 RIPKA, Hubert. *Munich: Before and After*. Londýn: Victor Gollancz Ltd, 1939.

Přes široký záběr politické činnosti zejména během obou exilových období a s tím spojenou neutuchající pozornost komunistické moci zůstává Hubert Ripka v historické paměti poněkud opomíjenou postavou. Jeho životní osudy se až donedávna promítly pouze do několika odborných článků,¹⁴ popř. se jeho písemnosti staly základem mnoha edic, přičemž samostatná monografie zachycující jeho životní pouť spatřila světlo světa až v roce 2018. Paradoxně se jednalo hned o dvě publikace. Jedna z pera Jiřího Pernese Hubert Ripka: *Tragédie demokrata*,¹⁵ druhá od Davida Pavláta *Novinář a politik Hubert Ripka*.¹⁶

Pernesova kniha působí jako ne příliš obsáhlý přehled milníků Ripkova života kompilačního charakteru. Sám autor v úvodu přiznává, že práce na díle, jehož vznik iniciovaly Ripkovy rodné Koberice, by si zaslouhovala více času, než kolik dostala. Tomu také odpovídá nevelká pramenná základna, o kterou se monografie opírá. Pohříchu právě z Archivu bezpečnostních složek pochází pouhá jedna signatura, která navíc v seznamu pramenů figuruje jako název fondu. Pernes do Archivu bezpečnostních složek řadí ještě další dvě signatury 35-78-5 a 35-79-/8, které jsou ve skutečnosti uloženy v Národním archivu ve fondu *Československá strana národně socialistická – ústřední sekretariát*. Nicméně pro základní seznámení s životními osudy hlavní postavy je kniha dostačující.

Publikace Davida Pavláta naopak představuje poctivou a více než důstojnou biografii, jež stojí na široké základně jak archivních pramenů, tak literatury a dalších zdrojů. Rovněž výčet použitých materiálů z Archivu bezpečnostních složek je oproti Pernesově monografii o poznání bohatší. Ve svém díle hojně využil hlavně výše uvedený taktický svazek arch. č. T-1628 MV a dále některé signatury z fondů *Odbor politického zpravodajství MV (2M)*, *Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302)* a *Ústředna Státní bezpečnosti (305)*. Jak autor uvádí, stěžejní písemnosti k Ripkově osobě z období před rokem 1948 byly již známy z jiných archivů. Nemá však úplně pravdu v tom, že většina archiválií z ABS vztahujících se k Ripkovi pochází z období po únoru 1948 kvůli sledování činnosti exilových představitelů. Komunistům nakloněné bezpečnostní složky bedlivě sledovaly exponenty nekomunistických stran již dlouho před únorovým převratem, prakticky po většinu období třetí republiky. Právě tyto materiály tvoří podstatnou část archiválií k Ripkově osobě.

14 Za všechny uvedme alespoň následující: DEJMEK, Jindřich. Hubert Ripka: pozapomenutý list z historie moderní české slavistiky i československé diplomacie. *Slovanský přehled*. 1998, roč. 84, s. 407–416; TOMEŠ, Josef. Hubert Ripka, známý i neznámý. In: RIPKA, Hubert. *Únorová tragédie*. Brno: Atlantis, 1995, s. 9–18; LOUBETOVÁ, Zuzana. Hubert Ripka (1895–1958): „sovětofil“, nebo „západofil“? Osud politika, který se stal obětí československého boje za svobodu a demokracii. *Paginae Historiae*. 2011, roč. 19, s. 116–157.

15 PERNES, Jiří. *Tragédie demokrata. Život bojovníka za Československou republiku*. Books & Pipes Publishing, Brno 2018.

16 PAVLÁT, David, ref. 7.

Skutečnost, že stěžejní množství informací, které lze o Hubertu Ripkovi v ABS dohledat, je již obsaženo v jiných archivních institucích, především v Národním archivu, budiž odrazovým můstkem pro závěr, jenž lze v tomto textu učinit. Materiály uložené v ABS se opravdu nemohou co do rozsahu ani zdaleka rovnat fondu *Archiv Huberta Ripky*, uloženému v Národním archivu. Pro některé úseky jeho života jsou však archiválie v ABS nenahraditelným zdrojem. Týká se to především prvního pokusu o útěk z Československa v březnu 1948 a následného rozsáhlého pátrání po jeho osobě. Ačkoliv se informace v některých bodech rozcházejí, podávají celkem ucelený obraz o sledu událostí provázejících nezdařený pokus tří předúnorových ministrů o opuštění ČSR. Na literaturu memoárového charakteru se v tomto případě příliš spoléhat nedá, jak již bylo naznačeno výše zmínkou o Ripkově líčení v Únorové tragédii.

Ostatní archiválie vztahující se k Ripkovi mohou posloužit minimálně jako komparační zdroj k jeho osobním záznamům či korespondenci. Je ale třeba mít na paměti, že drtivá většina písemností vznikla z činnosti bezpečnostních složek komunistického režimu, a je tedy nutné zachovávat důslednou kritiku pramene. O tom, jací lidé vesměs psali tyto dokumenty, svědčí mimo jiné různé podoby jeho příjmení, jež se vedle správné verze v záznamech objevují. Můžeme tak narazit na Rypku, Ribku i Rybku a v jednom případě se objevuje i jako Herbert Ripka. Také jeho rodné Koberčice v textech vystřídají několik podob: Koberčík, Koberčí, Koveřice, Kobařovice či Kopeřice.

Na úplný závěr zbývá už jen dodat, že Hubert Ripka představuje pozoruhodnou osobnost československých dějin, jež i přes nedávno vydané publikace zůstává ve veřejném prostoru téměř neznámá. Jeho význam dokládá fakt, že komunistická moc si jej ve své pozornosti „cenila“ mimořádně vysoko. Díky tomu mohou dnes ke studiu jeho životných osudů nemalou měrou posloužit i materiály, které spravuje Archiv bezpečnostních složek.